

FEMICID KAO SAMOSTALNO KAZNENO DJELO U KAZNENOM ZAKONU RH: MOĆNO ORUŽJE U SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA ILI IZVOR NOVIH PRIJEPORA?

*Prof. dr. sc. Marissabell Škorić**

UDK: 343.615-055.2(497.5)

343.611-055.2(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.75.5.3

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: srpanj 2025.

Nakon uvodnih razmatranja o značenju pojma femicid, u radu se kritički analizira kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe koje je novelom Kaznenog zakona iz travnja 2024. godine propisano kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a te skreće pozornost na potencijalne izazove koje će primjena ove odredbe izazvati u praksi. Zasebno se razmatra pitanje je li i prije ovih izmjena slučajeve femicida bilo moguće podvesti pod određene kvalifikatorne okolnosti teškog ubojstva iz čl. 111. Kaznenog zakona te se u vezi s tim kritički preispituje sudska praksa. Zaključno se skreće pozornost na specifični društveni kontekst u kojem se događaju ubojstva žena u našem društvu i daju smjernice za tumačenje rodne utemeljenosti, ključnog obilježja novog kaznenog djela. Navedene smjernice ujedno bi trebale poslužiti i kao jedna od osnova za tumačenja niskih pobuda koje su kao kvalifikatorna okolnost teškog ubojstva već desetljećima dio našeg kaznenopravnog sustava i u odnosu na koje još uvijek ne postoje pouzdani kriteriji za precizno i ujednačeno definiranje.

Ključne riječi: femicid, kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe, rodno utemeljeno nasilje, niske pobude, Kazneni zakon

* Dr. sc. Marissabell Škorić, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51 000 Rijeka; marissabell.skoric@pravri.uniri.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0627-3651.

1. UVOD**

Prema podacima Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, u Republici Hrvatskoj su u razdoblju od 2018. do 2024. godine ubijene ukupno 94 žene od čega je njih 69 (73 %) ubijeno od strane bliske osobe.¹ Ovi podaci o broju ubijenih žena izrazito su uznemirujući te zahvaljujući, u prvom redu, aktivnostima različitih organizacija za prava žena koje djeluju u Hrvatskoj, femicid dobiva sve više zaslužene pozornosti i u središtu je zanimanja ne samo znanstvene već i domaće opće javnosti. Kao i za Hrvatsku, jednako su porazni i globalni statistički podaci o ubijenim ženama od strane intimnih partnera i drugih članova obitelji pa ne iznenađuju mnogobrojne inicijative na europskoj i svjetskoj razini kojima je cilj pronalaženje adekvatnog rješenja za borbu protiv ovog fenomena.² Jedna od inicijativa posebice je aktualna u europskim državama i ide u smjeru propisivanja femicida kao samostalnog kaznenog djela u nacionalno kazneno zakonodavstvo.³ Među razlozima koji se često ističu kao argument u prilog takvim inicijativama su ti da bi na taj način femicid bio vidljiviji u javnosti i da bi se time omogućilo prikupljanje podataka i pridonijelo jasnijoj slici o njegovoj rasprostranjenosti te posljedično kvalitetnijoj reakciji države u njegovu sprječavanju.⁴ Ipak, unatoč

** Ovaj je rad sufinanciralo Sveučilište u Rijeci projektom [uniri-iskusni-drustv-23-232].

¹ Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2024., str. 98, <https://www.prs.hr/cms>, (7. srpnja 2025.).

² Prema najnovijem izvješću UN-a procjenjuje se da je tijekom 2023. godine ubijeno gotovo 85 000 žena i djevojčica na svijetu. Većina njih, oko 51 100 (60 %) ubijeno je od strane intimnih partnera ili drugih članova obitelji. Drugim riječima, u prosjeku je svaki dan 140 žena i djevojčica diljem svijeta ubijeno od strane člana njihove obitelji. Za usporedbu, 11,8 % ubojstava muškaraca počinjeno je od strane intimnih partnera ili drugih članova obitelji. UNODC, UN Women, *Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*, 2024., <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-11/femicides-in-2023-global-estimates-of-intimate-partner-family-member-femicides-en.pdf>, (7. srpnja 2025.).

³ Propisivanje femicida kao samostalnog kaznenog djela ili kvalifikatorne okolnosti kod kaznenog djela teškog ubojstva prve su započele države Latinske Amerike. Od 2007. kada je to učinila Kostarika do danas ukupno je 18 latinoameričkih država inkriminiralo femicid. Za detalje v. Deus, A.; Gonzalez, D.; *Analysis of femicide/feminicide legislation in Latin America and the Caribbean and a proposal for a Model Law*, UN Women, MESECVI, 2018., <https://lac.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Americas/Documentos/Publicaciones/2019/05/1Final%20Analysis%20of%20Femicide%20Legislation%20in%20Latin%20America%20and%20the%20Caribbean-compressed.pdf>, (7. srpnja 2025.).

⁴ Olakšavanje statističkog praćenja femicida jedan je od argumenta koji govore u prilog njegove samostalne regulacije. No, treba voditi računa o tome da za ostvarenje

mnogobrojnim inicijativama u tom smjeru, većina europskih država nije se odlučila na taj korak uz argumente da to nije nužno učiniti jer je femicid već obuhvaćen postojećim kaznenim djelom ubojstva i njegovim kvalifikatornim oblicima, da bi njegova formulacija teško udovoljila zahtjevu određenosti iz načela zakonitosti, da bi njegovo propisivanje dovelo u pitanje ustavno načelo o jednakosti te da je potrebno zadržati rodnu neutralnost kaznenopravnih odredbi.⁵ Za razliku od većine europskih država, Hrvatska je u travnju 2024. godine propisala teško ubojstvo ženske osobe kao samostalno kazneno djelo u čl. 111.a Kaznenog zakona, što je nametnulo određena pravna pitanja te ponovno aktualiziralo pitanje adekvatne reakcije na nasilje nad ženama.⁶

Cilj je ovog rada najprije razmotriti značenje pojma femicid uz koji se vežu različiti terminološki prijevori. Nakon toga pozornost će se usmjeriti na obrazloženje zakonodavca o potrebi uvođenja kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u Kazneni zakon, analizu nove odredbe te potencijalne izazove koje će izazvati njezina primjena u praksi. Posebni dio rada posvećen je tumačenju kaznenopravnog okvira koji je postojao prije posljednjih izmjena kako bi se utvrdilo postoje li slučajevi ubojstava žena koji se nisu mogli podvesti pod neku od kvalifikatornih okolnosti teškog ubojstva, a sada će se moći podvesti pod novu

tog cilja nije nužno stvaranje nove inkriminacije, kao i da odredbe posebnog dijela Kaznenog zakona imaju svoju funkciju i sustavnost te se ne smiju instrumentalizirati isključivo za prikupljanje statističkih podataka o specifičnim pojavnim oblicima određenog kaznenog djela.

- ⁵ Usp. Maršavelski, A.; Moslavac, B., *Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023., str. 311. Slične argumente naveo je belgijski zakonodavac ističući da je femicid vrlo koristan pojam za podizanje društvene svijesti o problemu rodno utemeljenog nasilja, ali ne i instrument kaznenog zakonodavstva. Na Cipru su se također vodile rasprave oko uvođenja femicida u kazneno zakonodavstvo, no od tog se prijedloga odustalo uz obrazloženje, među ostalim, da su ponašanja koja bi se mogla okarakterizirati femicidom već regulirana u Kaznenom zakonu te da bi rodna determinanta mogla otežati dokazivanje takvih zločina. Umjesto toga 2022. usvojene su izmjene Zakona o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i srodnim pitanjima unutar kojih je inkorporirana odredba o femicidu. Više o malteškom i ciparskom rješenju Aljinović, N., *Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 31, br. 2, 2024., str. 314 – 322.
- ⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 36/24. Time je Hrvatska, nakon Malte, postala druga država Europske unije koja je inkriminirala femicid u Kaznenom zakonu. Malteško rješenje izazvalo je veliku pozornost u toj državi te je u tijeku postupak pred Ustavnim sudom zbog prigovora vezanih uz njegovu usklađenost s načelom zabrane diskriminacije.

odredbu čl. 111.a.⁷ Konačno, u završnom dijelu ponudit će se odgovor na pitanje je li zakonodavac propisivanjem kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe dao moćno oružje za borbu protiv femicida ili će nova odredba otvoriti dodatne prijepore oko njegova razumijevanja te je li rješenje ovog iznimno važnog pitanja bilo u izmjenama kaznenog zakonodavstva ili u njegovu adekvatnom tumačenju.

2. ODREĐIVANJE POJMA FEMICID U TEORIJI

Izvorno značenje pojma femicid vrlo je jednostavno i odnosi se na svako ubojstvo žene, neovisno o motivima ili spolu počinitelja.⁸ No, 70-ih godina prošlog stoljeća zbog djelovanja feminističkih pokreta ovaj pojam dobiva novo značenje koje u prvi plan stavlja motiv ubijanja žena i veže ga uz njihov spol.⁹ Značajan doprinos definiranju ovog pojma dala je Diana Russell koja je na Međunarodnom tribunalu za zločine protiv žena pojam femicida uporabila u kontekstu muškog nasilja nad ženama i djevojčicama naglasivši mržnju prema ženama kao njegovu ključnu odrednicu.¹⁰ Prema Russell femicid je prisutan u društvu jako dugo vremena, još od spaljivanja vještica, s time da kasnije dobiva nove oblike kao što su široko rasprostranjeni običaji ubijanja ženske novorođenčadi te ubijanje

⁷ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24, dalje u tekstu: KZ/11.

⁸ Kao prva definicija femicida spominje se ona sadržana u *Pravnom rječniku* objavljenom u Engleskoj prije nešto manje od dva stoljeća, i to kao *ubijanje žene*. Wharton, J. J. S., *The Law Lexicon*, Spettigue and Farrance, London, 1848., str. 251.

⁹ Sedamdesetih godina prošlog stoljeća razlikovanje koncepta roda i spola nije bilo tako razvijeno kao danas, pa se u prvim radovima koji su se odnosili na femicid pojam roda kao takav nije spominjao. Unatoč tomu, nedvojbeno je već tada postojala svijest da se uzroci femicida nalaze u duboko ukorijenjenim povijesnim i tradicionalnim razlikama u socijalnom, ekonomskom i drugom položaju žena i muškaraca.

¹⁰ Ovdje nije riječ o sudu u doslovnom značenju te riječi, već o petodnevnoj međunarodnoj feminističkoj konferenciji održanoj u ožujku 1976. u Bruxellesu koju su organizirale Russell i belgijska novinarka i feministica Nicole Van de Ven. Izraz "zločini" označavao je sve oblike patrijarhalnog i seksističkog ugnjetavanja žena. Na skupu je sudjelovalo oko 2000 žena iz 40 zemalja koje su svjedočile o različitim oblicima nasilja nad ženama, od prisilnog majčinstva zbog nemogućnosti pristupa kontracepciji ili pobačaju do prisilne sterilizacije, silovanja, premlaćivanja i ubojstva. Russell, E. H. D.; Van de Ven, N. (ur.), *Crimes against women: Proceedings of the International tribunal*, Russell Publications, 1990., 3th edition, Berkeley, str. 5., Russell, E. H. D., *My years of campaigning for the term femicide*, A journal of analysis of exploitation and violence, vol. 6, br. 5, 2021., str. 1.

žena u ime časti.¹¹ Iako femicid nije pobliže definirala, objašnjavajući poslije što je zapravo pod tim mislila, napisala je sljedeće: “Baš kao ubojstva usmjerena na Afroamerikance i/ili druge manjinske skupine, razlikuju se ona koja su rasistički motivirana i ona koja to nisu, tako da i kod ubojstava žena treba razlikovati ona koja su femicid i ona koja to nisu, ovisno o tome je li rod žrtve relevantan za počinitelja ili nije.”¹² Ova je autorica zajedno s Radford 1992. uredila i prvu zbirku radova o femicidu u kojoj je femicid definirala kao *mizogino ubojstvo žena od strane muškaraca*¹³ te kao *ubijanje žena zato što su žene*.¹⁴ No, kao što i sama autorica navodi, ovdje nije riječ o svakom ubojstvu žena od strane muškarca, nego o konceptualnom alatu, pojmu koji upućuje posebice na seksističko, patrijarhalno, mizogino ubijanje žena i djevojčica od strane muškaraca.¹⁵ U koautorskom radu s feministkinjom Caputi definirala je femicid kao *ubojstvo žena od strane muškaraca motivirano mržnjom, preziranjem, zadovoljstvom ili osjećajem vlasništva žene*.¹⁶ Godine 2001. zajedno s Harmes dala je ponešto modificiranu definiciju femicida na način da su riječi žene i muškarci zamijenjene riječima *females* i *males*. Na taj su način autorice željele istaknuti da žrtve femicida nisu samo žene već i novorođenčad ženskog spola i djevojčice, odnosno da počinitelji nisu samo muškarci nego i dječaci.¹⁷ Upravo imajući u vidu odnos između žrtve i počinitelja Russell razlikuje četiri vrste femicida: femicid intimnih partnera kod kojeg je počinitelj bivši ili sadašnji suprug, izvanbračni suprug ili dečko; obiteljski femicid gdje su počinitelji muški članovi obitelji, primjerice otac, poočim, brat, ujak ili djed; zatim femicid gdje žrtva poznaje počinitelja, primjerice to je njezin učitelj ili

¹¹ Russell, Van de Ven, *op. cit.* u bilj. 10, str. 144.

¹² Russell, E. H. D., *The Origin and Importance of the Term Femicide*, https://www.dianarussell.com/origin_of_femicide.html (7. srpnja 2025.).

¹³ Radford, J.; Russell, E. H. D. (ur.), *Femicide: The politics of woman killing*, Twayne Publishers, New York, 1992., str. xi. Mizoginija (grč. *misogynia*) se općenito definira kao bolesna mržnja muškaraca prema ženama te kao bolestan strah od ženskog tijela i otpor prema njemu kao izvoru mogućeg onečišćenja i strah muškaraca pred normalnim seksualnim životom. Anić, V.; Goldstein, I., *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb, 1999., str. 858.

¹⁴ Radford; Russell, *ibid.*, str. xiv.

¹⁵ Russell, *op. cit.* u bilj. 10, str. 1.

¹⁶ Caputi, J.; Russell, E. H. D., *Femicide: Sexist Terrorism against women*, u: Radford, Russell, *op. cit.* u bilj. 13, str. 15.

¹⁷ Russell je s Harmes uredila drugi zbornik radova o femicidu u kojem su bile obrađene teme povijesti femicida, njegove definicije te su objašnjeni njegovi različiti javni oblici. Russell, E. H. D.; Harmes, R. A. (ur.), *Femicide in Global Perspective*, Teachers College Press, New York, London, 2001.

kolega s radnog mjesta te femicid koji počinu stranac.¹⁸ Osim toga, prema ovoj autorici konceptom femicida obuhvaćeni su i njegovi drugi prikriveni oblici kao što su smrt zbog nestručno izvedenog abortusa, genitalnog sakaćenja, opasnih praksi kao što su udaja mladih djevojaka za puno starije muškarce i njihova smrt kao rezultat prisilnih seksualnih odnosa i dr. Za suzbijanje svih oblika femicida Russell ključnim smatra podizanje svijesti o ovoj vrsti zločina te kao nužnost ističe potrebu njegova strožeg kažnjavanja u odnosu na druga ubojstva.¹⁹

Iako Russell definiciju femicida ograničava isključivo na muškarce kao počinitelje nasilja, u svojim radovima ističe da postoji znatna manjina ubojstava žena koje su počinile žene, i to iz istih razloga zbog kojih ih ubijaju i muškarci – zato što su žene. Russell kao primjer navodi slučajeve u kojima su indijske (južnoazijske) svekrve paljenjem sarija sudjelovale u ubojstvima svojih snaha jer su smatrale da je miraz koji su dali njihovi očevi nedovoljan.²⁰ Za ova ubojstva Russell ne koristi pojam femicid, nego ubojstvo žene od strane žene (engl. *female-on-female murder*). I drugi autori navode da počinitelji nasilja mogu biti i žene ističući posebice djecu kao žrtve patrijarhalnog nasilja odraslih koje provode muškarci i žene.²¹

U pojedinim, posebice latinoameričkim državama, često je u uporabi pojam feminicid. Za razliku od femicida koji se rabi u kontekstu ubojstva žene zato što je žena, pojam feminicid ima šire političko značenje. Njime se želi dodatno naglasiti politička uvjetovanost nasilja nad ženama i nedostatak adekvatne reakcije države koji se tumače kao prešutno toleriranje ubojstva žena. Meksička antropologinja i političarka Lagarde y de los Rios ističe da je feminicid posljedica pasivnosti društvenih struktura implicirajući odgovornost države za stvaranje i održavanje društvenih uvjeta koji pridonose ubojstvima, uključujući strukturnu nejednakost te ravnodušnost države prema nasilju.²²

¹⁸ Russell, E. H. D., *Femicide: Politicizing the Killing of Females*, u: *Strengthening Understanding of Femicide, Using research to galvanize action and accountability*, PATH, Inter-Cambios, MRC, WHO, Washington DC, 2008., str. 28., https://media.path.org/documents/GVR_femicide_rpt.pdf (7. srpnja 2025.).

¹⁹ *Ibid.*, str. 29 – 30.

²⁰ *Ibid.*, str. 28.

²¹ Corradi i dr. u tim okolnostima i ubojstvo žene koje je počinila druga žena nazivaju femicidom. Corradi, C.; Marcuello-Servós, C.; Boira, S.; Weil, S., *Theories of femicide and their significance for social research*, *Current Sociology*, vol. 64, br. 7, 2016., str. 975 – 995.

²² Lagarde y de los Rios, M., *Preface: Feminist Keys for Understanding Femicide*, u: Fregoso, R. L.; Bejarano, C., (ur.), *Terrorizing Women: Femicide in the Americas*, Duke University Press, Durham, 2010., str. xv – xxi.

Prvim znanstvenim člankom na temu femicida smatra se članak Karen Stout objavljen 1992. godine u kojem autorica izjednačava femicid s ubojstvom žena počinjenim od strane njihovih intimnih partnera (bračnih i izvanbračnih drugova, bivših bračnih ili izvanbračnih drugova, prijatelja i partnera u intimnoj vezi) starijih od 16 godina. Stout tvrdi da je ubijanje žena od strane muških partnera višedimenzionalan problem u vezi s mnogim čimbenicima, uključujući i one vezane uz nejednakost spolova. Ova autorica zaključno ističe da njezina studija pruža temelj za tvrdnju da je “intimni femicid društveni problem koji zaslužuje pozornost i djelovanje kako bi se razumjeli čimbenici koji u konačnici dovode do ubojstva žena od strane njihovih intimnih partnera”.²³

Od 1992. godine do danas objavljeni su mnogobrojni radovi koji se bave femicidom unutar različitih znanstvenih disciplina što dovodi do toga da se femicid interpretira i klasificira na mnoge načine.²⁴ Kao najekstremniji oblik nasilja nad ženama femicid nedvojbeno zaslužuje osobitu pozornost svih razina vlasti i poduzimanje posebnih mjera za njegovo suzbijanje, uključujući i odgovarajući kaznenopravni odgovor. Istodobno je izazovno uspostaviti kaznenopravni okvir koji će obuhvatiti konceptualnu raznolikost femicida i udovoljiti zahtjevu iz načela *lex certa* koji podrazumijeva jasne definicije i određenost zakonskih opisa kaznenih djela, što potvrđuju i iskustva hrvatskog zakonodavca.

3. KAZNENO DJELO TEŠKOG UBOJSTVA ŽENSKJE OSOBE – ČL. III.A KZ/11

Imajući u vidu iznimno široko značenje femicida i različite oblike u kojima se javlja, u nastavku rada analizirat će se prijedlozi i obrazloženja zakonodavca iz rujna 2023. i veljače 2024. kako bi se dobio uvid u konkretne ciljeve koje je zakonodavac želio postići uvođenjem kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u domaće kazneno zakonodavstvo.

²³ Stout, K., *Intimate femicide: An ecological analysis*, Journal of Sociology and Social Welfare, vol. 19, br. 3, 1992., str. 29 – 50.

²⁴ Corradi *et al.* razlikuju pet različitih pristupa u analizi femicida – feministički, sociološki, kriminološki, pristup temeljen na ljudskim pravima i dekolonijalni pristup. Za više v. Corradi *et al.*, *op. cit.* u bilj. 21, str. 979 – 983.

3.1. Kazneno djelo teškog ubojstva (bliske) ženske osobe – analiza prijedloga i obrazloženja iz rujna 2023. i veljače 2024.

Prvi prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona u kojem je predloženo uvođenje samostalnog kaznenog djela teškog ubojstva bliske ženske osobe bio je onaj iz rujna 2023. godine. Predložena odredba čl. 111.a glasila je: “Tko ubije blisku žensku osobu, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.”²⁵ U obrazloženju Prijedloga 2023 kao razlozi uvođenja novog kaznenog djela navedeni su nastavak zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te jačanje zaštite žrtava predmetnih kaznenih djela. Dodatno se uz obrazloženje odredbe čl. 111.a poziva na statističke podatke Ministarstva pravosuđa i uprave u razdoblju od 2020. do 2023. o teškom ubojstvu iz čl. 111. t. 3. KZ/11 te na podatke o ubojstvima iz izvješća Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2018. do 2022. Podaci iz 2022. pokazivali su silazni trend kada su u pitanju ukupni brojevi ubojstava žena, no Pravobraniteljica je istaknula kako je u promatranom razdoblju došlo do porasta broja ubijenih žena među bliskim osobama u odnosu na 2021. te općenito porasta broja žena ubijenih od strane bivših ili sadašnjih intimnih partnera te ostalih muških članova obitelji.²⁶ Nadalje, potreba za uvođenjem kaznenog djela teškog ubojstva bliske ženske osobe u Kazneni zakon obrazložena je pozivanjem na nultu stopu tolerancije nasilja prema ženama, kao i na okolnost da je pojavni oblik kaznenog djela teškog ubojstva (čl. 111. t. 3.) često uvjetovan prethodnom izloženošću žrtve prijetnjama ubojstvom, raskidom veza i nedozvoljenim posjedovanjem oružja.

Ovaj je Prijedlog potaknuo niz rasprava u javnosti i stručnim krugovima te je opravdano bio izložen mnogobrojnim kritikama.²⁷ Naime, inkriminiranje određenog ponašanja kao samostalnog kaznenog djela ima smisla i može se

²⁵ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Ministarstvo pravosuđa i uprave, rujna 2023., dalje u tekstu: Prijedlog 2023, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25186> (7. srpnja 2025.).

²⁶ Prijedlog 2023, str. 10 – 11.

²⁷ U odnosu na čl. 111.a u e-Savjetovanju komentar su dali niz udruga za promicanje prava žena, Ured pučke pravobraniteljice, Hrvatska odvjetnička komora, suci Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (koji nije bilo poduprt u cijelosti od strane predsjednika Vrhovnog suda), Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova te pojedinci. Za detalje v. Savjetovanje o Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, dostupno na <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25186> (dalje u tekstu: e-Savjetovanje). Mišljenje tadašnjeg predsjednika Vrhovnog suda o čl. 111.a v. <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/priopcenja/2023/su-ii-62-2023-6-misljenje.pdf> (7. srpnja 2025.).

smatrati opravdanim samo ako radnja koja se želi inkriminirati nije u potpunosti već pokrivena postojećim kaznenim odredbama. Imajući u vidu da su razlike između predloženog kaznenog djela i kaznenog djela ubojstva (čl. 110. KZ/11) bile spol žrtve i propisana sankcija, usvajanje takvog prijedloga ozbiljno bi narušilo ustavno načelo o ravnopravnosti spolova jer bi se ubojstvo bliske ženske osobe kvalificiralo kao teško ubojstvo iz čl. 111.a, dok bi se ubojstvo bliske muške osobe i dalje podvodilo pod (obično) ubojstvo. Posljedično, za ubojstvo bliske ženske osobe bila bi propisana teža kazna negoli za ubojstvo bliske muške osobe.²⁸ Uz to, nije bilo prihvatljivo što je nulta stopa tolerancije nasilja bila vezana isključivo uz nasilje u odnosu na žene. S obzirom na ove nedostatke te okolnost da zakonodavac nije obrazložio znanstveno-stručne razloge za uvođenje novog kaznenog djela, može se zaključiti da je Prijedlog 2023 predstavljao jedan oblik populizma.²⁹ Njime se pokušavalo javnosti poručiti kako zakonodavac aktivno radi na suzbijanju nasilja i/ili se pak pokušavalo udovoljiti pritiscima određenih skupina, no izostala su rješenja koja bi mogla dovesti do stvarnih promjena. S političkog aspekta ovakav potez može imati simboličku težinu i utjecati na percepciju javnosti o učinkovitosti vladajućih u suzbijanju nasilja, no suštinski ne dovodi ni do kakvih promjena, osim što može narušiti sustavnost kaznenog zakonodavstva te izazvati probleme u praktičnoj primjeni. S obzirom na očite i bitne nedostatke predloženog rješenja ne iznenađuje da se od njega odustalo.

U veljači 2024. predstavljen je Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona u kojem je znatno izmijenjena ranija odredba čl. 111.a te predloženo da kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe glasi: “(1) Tko počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. (2) Pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka uzet će se u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.” Radi suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te jačanja zaštite žrtava predmetnih kaznenih djela predloženo je i redefiniranje kvalifikatorne okolnosti iz čl. 111. t. 3. te je odredba koja je glasila *tko ubije blisku osobu koju*

²⁸ Ravnopravnost spolova među najvišim je vrednotama ustavnog poretka i temelj za tumačenje Ustava. V. čl. 3. Ustava RH, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14.

²⁹ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova smatra da se ovdje radi o “političko-prirodničarskom prijedlogu kako bi se udovoljilo određenim interesnim skupinama” te da ovaj prijedlog “nema svoje stručno i pravno opravdanje”. V. e-Savjetovanje.

je već ranije zlostavljao izmijenjena na način da glasi *tko ubije blisku osobu ili osobu koju je već ranije zlostavljao*. Zakonodavac je također u čl. 87. propisao novi st. 32. kojim je definirao rodno utemeljeno nasilje nad ženama kao *nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene*.³⁰ Ovaj je prijedlog usvojen i stupio je na snagu u travnju 2024. godine.³¹

Za razliku od prijedloga iz 2023. godine, iz novousvojene odredbe čl. 111.a proizlazi da je motiv počinitelja, odnosno okolnost da je riječ o rodno utemeljenom ubojstvu žene, ono zbog čega ovo ubojstvo zavrjeđuje višu kaznu od one propisane za temeljni oblik ubojstva. Uvođenjem ovog motiva u biće novog kaznenog djela zakonodavac je udovoljio mnogobrojnim komentarima na raniji prijedlog.³² Obrazloženje prijedloga dopunjeno je pozivanjem na Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koja nameće obvezu državama strankama da sankcioniraju svaki čin fizičkog nasilja nad drugom osobom te propisuje da se posebne mjere koje su potrebne za sprječavanje i zaštitu žena od rodno utemeljenog nasilja ne smatraju diskriminacijom u smislu predmetne Konvencije.³³ Uz pozivanje na Istanbulsku konvenciju, zakonodavac smatra da se uvođenje novog kaznenog djela pokazuje opravdanim uvažavajući ustavno načelo razmjernosti, no pritom nije razjasnio njegovu konkretnu primjenu u ovom kontekstu. Pozvao se također na statističke pokazatelje koji se odnose na kazneno djelo teškog ubojstva bliske osobe koju je počinitelj ranije zlostavljao (čl. 111. t. 3. KZ/11).³⁴ I ovdje je nejasno zašto se potreba za uvođenjem novog kaznenog djela obrazlaže statističkim podacima o broju žena koje su ubijene od strane bliske osobe koja ih je već ranije zlostavljala, budući da je riječ o ponašanju koje je već bilo propisano kao kazneno djelo i kažnjivo najtežom kaznenopravnom sankcijom predviđenom u našem kaznenom zakonodavstvu – kaznom dugotrajnog zatvora.

³⁰ Rodno utemeljeno nasilje propisano je kao kvalifikatorna okolnost samo u čl. 111.a, no zakonodavac je propisao da se ono u svim drugim slučajevima ima uzeti kao otegotna okolnost.

³¹ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, veljača 2024, <https://www.iusinfo.hr/radni-dokumenti-hs/RDOCSB201D-20240314NX16132024T1062453065> (7. srpnja 2025.), dalje u tekstu: Konačni prijedlog 2024.

³² Prijedlog u tom smjeru dan je, među ostalim, iz Ureda pučke pravobraniteljice, Ženske mreže Hrvatske i Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. V. e-Savjetovanje.

³³ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 3/18, dalje u tekstu Istanbulska konvencija ili Konvencija.

³⁴ Konačni prijedlog 2024., str. 18.

S obzirom na prethodno navedeno može se zaključiti kako Konačni prijedlog 2024. predstavlja napredak u odnosu na prijašnju verziju jer izričito propisuje da je određeni motiv počinjenja djela razlog zbog kojeg ovo ubojstvo zaslužuje najtežu kaznu.³⁵ Ipak, ni u njemu nisu jasno obrazloženi znanstveno-stručni razlozi koji bi opravdali nužnost propisivanja ubojstva žene kao samostalnog kaznenog djela.³⁶ Također je izostalo obrazloženje zašto se odustalo od rodne neutralnosti kaznenopravnih odredbi, budući da argumentacija temeljena na razlici među spolovima u pogledu rizika da postanu žrtve određenog kaznenog djela nije prihvatljiva.³⁷ Osim toga rješenje kojim se izdvaja kao posebno kazneno djelo ono gdje samo žene mogu biti žrtve može dodatno pojačati društvene predrasude da su žene po prirodi žrtve i smanjiti njihovo osnaživanje. Nažalost, u raspravama oko inkriminiranja femicida ovom važnom pitanju nije se posvetila pozornost.

³⁵ Treba istaknuti da rodno utemeljeno nasilje prema muškarcima nije ni približno rašireno kao ono nad ženama i, koliko je autorici poznato, nije zabilježeno u domaćoj praksi, no i ono postoji. U izvještaju Međunarodnog odbora Crvenog križa (ICRC) i Norveškog Crvenog križa o rodno utemeljenom seksualnom nasilju nad muškarcima, dječacima i osobama iz LGBTIQ+ zajednice naglašava se da su muškarci i dječaci u sukobima, migracijama i pritvorima često izloženi seksualnom i rodno utemeljenom nasilju ali zbog društvenih normi vezanih uz muškost, njihova iskustva ostaju neprepoznata. Izvještaj *“That never happens here”: Sexual and gender-based violence against men, boys, LGBTIQ+ people* dostupan je na https://www.icrc.org/sites/default/files/document_new/file_list/that_never_happens_here_report_-_sexual_violence.pdf (7. srpnja 2025.).

³⁶ Istanbulska konvencija ne obvezuje države da femicid propišu kao samostalno kazneno djelo. Također, ni Europski sud za ljudska prava ne nameće takvu obvezu državama (v. *A i B protiv Gruzije* od 10. veljače 2022., para. 54.).

³⁷ Argument kako je rodna neutralnost Kaznenog zakona već narušena jer su u njemu inkriminirani postupci poput sakaćenja ženskih spolnih organa te različita djela vezana uz trudnoću žene (v. npr. čl. 91. st. 1. t. 25.) ne može se prihvatiti u potpunosti. Naime, kaznena djela povezana s trudnoćom mogu se po svojoj prirodi počiniti samo nad ženama, što nije slučaj kod ubojstva. Kada je riječ o genitalnom sakaćenju, odustajanje od rodne neutralnosti može se djelomično opravdati postojanjem širokog znanstvenog konsenzusa o štetnosti trajnih promjena ženskih vanjskih spolnih organa, dok u odnosu na obrezivanje muškaraca takav konsenzus ne postoji. Usp. De Herdt, J.; Rozie, J.; Vandermeersch, D., *Femicide als afzonderlijk misdrijf in het Strafwetboek: een sterk wapen of ‘une fausse bonne idée’?*, *Nullum crimen: tijdschrift voor straf- en strafprocesrecht*, br. 2, 2022., str. 88.

3.2. Kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe – aktualna zakonska regulativa

Razlog zbog kojeg je ubojstvo žene izdvojeno u zasebnu odredbu i zbog čega je za takvo ubojstvo propisana kazna dugotrajnog zatvora jest motivacija počinitelja. Rodna utemeljenost ubojstva izričito je navedena u biću ovog kaznenog djela, s time da zakonodavac nije definirao rodno utemeljeno ubojstvo već rodno utemeljeno nasilje nad ženama. Riječ je o definiciji koja je doslovno preuzeta iz Istanbulske konvencije (čl. 3. t. d.) i koja zbog svoje neodređenosti otvara niz pitanja.³⁸ Temeljna karakteristika definicija iz međunarodnih izvora jest da su napisane sa značajnom razinom općenitosti kako bi bile univerzalno primjenjive. S jedne strane, tako široka formulacija omogućava prilagodljivost različitim društvenim, pravnim i kulturnim kontekstima. S druge strane, ta širina dovodi do izazova u preciznoj interpretaciji ili primjeni na specifične slučajeve i zato je njezino nekritičko preuzimanje u domaće kazneno zakonodavstvo krajnje upitno s aspekta načela zakonitosti. U prvom dijelu definicije navodi se da je riječ o nasilju koje je usmjereno na ženu zato što je žena, no nije jasno koja je razlika između ovog ponašanja i ponašanja koje je već obuhvaćeno pojmom zločina iz mržnje koji se odnosi, među ostalim, na nasilje počinjeno zbog spola druge osobe.³⁹ Sporan je i drugi dio definicije jer iz njega nije jasno odnosi li se na nasilje koje općenito statistički češće pogađa žene ili na nasilje koje češće pogađa žene upravo zbog njihova spola.⁴⁰ Osim toga, otvara se i pitanje odnosi li se ova odredba isključivo na osobe ženskog spola ili i na osobe čiji se rodni identitet razlikuje od njihova (muškog) spola te na interseksualne osobe.⁴¹

³⁸ Identičnu definiciju sadržava i Opća preporuka br. 19 CEDAW odbora iz 1992. godine. U obrazloženju uz čl. 87. st. 32. zakonodavac se poziva na izvješće uz Konvenciju u kojem se navodi da je *“razvidno kako se rodno utemeljeno nasilje nad ženama temelji na nejednakim strukturalnim odnosima moći između muškaraca i žena koje su ukorijenjene u kulturi, običajima i društvenim normama”*. Konačni prijedlog 2024., str. 17.

³⁹ Usp. čl. 87. st. 21. i čl. 111. t. 4. KZ/11.

⁴⁰ Razlog propisivanja strože kazne kod kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe u odnosu na temeljni oblik ubojstva je u tome što se smatra da je motivacija počinitelja takva da zahtijeva višu razinu etičkog prijekora pa je za postojanje ovog kaznenog djela nužno utvrditi da je bilo rodno utemeljeno. To istodobno znači da je ovdje riječ o cirkularnoj ili kružnoj definiciji koja ne pomaže razumijevanju pojma rodno utemeljenog nasilja nad ženama.

⁴¹ Na ovaj je problem skrenuta pozornost i u komentarima vezanima uz Prijedlog 2023. Dvojbeno je, naime, kako pravno označiti ubojstvo osobe koja je u postupku promjene spola te ubojstvo transrodne ili međuspolne osobe. V. komentar sudaca Kaznenog odjela Vrhovnog suda, e-Savjetovanje.

Za pretpostaviti je kako je zakonodavac bio svjestan neodređenosti definicije rodno utemeljenog nasilja što onda posljedično dovodi i do nejasne formulacije bića kaznenog djela iz čl. 111.a st. 1. i da je to razlog zašto je u st. 2. istog članka propisao okolnosti koje će se uzeti u obzir prigodom utvrđivanja kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe. Odredba st. 2. trebala bi imati interpretativnu funkciju, no s obzirom na to da u njoj taksativno navedene okolnosti nisu ni nužne ni dovoljne za ostvarenje bića kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe, ona je suvišna i treba ju brisati iz zakonskog teksta. Naime, ako se ne ostvari ni jedna od taksativno navedenih okolnosti, to još uvijek ne isključuje mogućnost da je počinjeno kazneno djelo iz čl. 111.a jer je u st. 2. sadržana generalna klauzula po kojoj se treba uzeti u obzir i postojanje drugih okolnosti koje upućuju na to da se radi o rodno utemeljenom nasilju. S druge strane, utvrđenje bilo koje od okolnosti navedenih u st. 2. samo po sebi nije dovoljno da bi bila riječ o rodno utemeljenom ubojstvu jer ono nužno zahtijeva postupanje počinitelja iz točno određenog motiva.⁴² Osim toga, okolnosti navedene u st. 2. mogu se odnositi na žrtve oba spola i rješenje po kojem bi, primjerice, samo ubojstvo žene u okolnostima spolnog nasilja trebalo biti strože kažnjeno u odnosu na ubojstvo muškarca u istim okolnostima nije prihvatljivo jer bi se time kršilo načelo jednakosti i nediskriminacije.⁴³

Dodatna pitanja mogu proizaći iz toga što se okolnosti navedene u čl. 111.a st. 2. znatnim dijelom preklapaju s kvalifikatornim okolnostima propisanim kod kaznenog djela teškog ubojstva iz čl. 111. Imajući u vidu dosadašnju sudsku praksu vezanu uz teško ubojstvo u slučajevima kada su žrtve bile žene, sasvim je izvjesno da će se znatan dio slučajeva obuhvaćenih čl. 111.a moći podvesti i pod odredbu čl. 111. S obzirom na aktualnu zakonsku regulativu prema kojoj je za postojanje kaznenog djela teškog ubojstva dovoljno da se alternativno ostvari jedan od uvjeta, onaj da je djelo počinjeno ili prema bliskoj osobi ili prema osobi koju je počinitelj ranije zlostavljao, ova pretpostavka sada vrijedi to više. Osim toga, sama motivacija zbog koje je ovo djelo izdvojeno u zasebnu odredbu neminovno jest niska pobuda koja je također već propisana kao kvalifikatorna okolnost u čl. 111. t. 4. KZ/11. Ovakva regulativa u kojoj se preklapaju

⁴² Okolnost da je npr. ubijena bliska ženska osoba sama po sebi ne znači da je riječ o rodno utemeljenom nasilju, kao što ni okolnost da je ubijena ženska osoba na koju se ne može primijeniti ni jedna od taksativno navedenih okolnosti u st. 2. ne isključuje mogućnost da je ipak riječ o rodno utemeljenom nasilju.

⁴³ To ni u kojem slučaju ne znači da se okolnost da su žene nerazmjerno češće žrtve takvih djela smije ignorirati. Nužno je poduzimati odgovarajuće aktivnosti u različitim društvenim područjima kako bi se utjecalo na uzroke koje žene čine nerazmjerno ranjivima na takva djela.

okolnosti koje sud treba *uzeti u obzir* pri utvrđenju kaznenog djela iz čl. 111.a s okolnostima koje su propisane kao kvalifikatorne okolnosti u čl. 111. zasigurno će izazvati i određene dvojbe vezane uz njihov međusobni odnos. Prigodom njihova rješavanja treba voditi računa o tome da je zakonodavac kao poseban oblik teškog ubojstva izdvojio ubojstvo žene koje je rodno utemeljeno, pa bi u svim slučajevima u kojima sud utvrdi postojanje ovog motiva djelo trebalo označiti kao teško ubojstvo ženske osobe iz čl. 111.a. Ako je uz tu motivaciju ostvarena i jedna ili više kvalifikatornih okolnosti navedenih u čl. 111. (što će u praksi biti čest slučaj), sud bi te okolnosti trebao uzeti kao otegotne prigodom odmjerenja kazne.⁴⁴

Propisivanjem kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe želio se dati odgovarajući kaznenopravni odgovor na slučajeve rodno utemeljenog ubojstva žena. Njegovo unošenje u domaće kazneno zakonodavstvo ima i određeno simboličko značenje jer su zakoni oblik komunikacije kojim se promiču određene društvenih vrijednosti, a ovim je kaznenim djelom zakonodavac poručio da je ubojstvo žene iz rodno specifičnih razloga među najtežim oblicima ubojstva te poslao poruku svima, uključujući i pravosudna tijela, kojom naglašava posebnu društvenu težinu ovog djela. No, unatoč dobrim namjerama zakonodavca, zbog neodređenosti aktualnog zakonskog rješenja upitnim se čini njegova stvarna korist. Kazneno zakonodavstvo zahtijeva koherentne, usklađene i logički povezane odredbe formulacije kojih trebaju biti razumljive, a inkorporiranje novog kaznenog djela mora biti utemeljeno na jasnom i nedvosmislenom terminološkom određenju ponašanja koje se inkriminira kako bi imalo dovoljno pouzdanu osnovu za jednoobrazno sudsko tumačenje. Imajući u vidu ove zahtjeve, kao i to da je femicid složen društveni fenomen kojega se određenje temelji se na nizu različitih teorijskih koncepata, iznenađuje koliko je malo pozornosti hrvatski zakonodavac posvetio određenju ovog pojma u domaćem kontekstu. Umjesto toga, teret odluka i odgovornosti prebačen je na pravosudna tijela koja sada moraju rješavati izazove uzrokovane nedovoljno promišljenim intervencijama u zakonski tekst.

⁴⁴ Ono o čemu se mora voditi računa jest da se ostvarenje bića kaznenog djela iz čl. 111.a ne obrazlaže pozivanjem na neku od okolnosti iz st. 2. toga članka koje su identične kvalifikatornim okolnostima iz čl. 111. jer se u tom slučaju ta okolnost više ne može uzeti u obzir kao otegotna radi načela zabrane dvostrukog vrednovanja iste okolnosti.

4. ODNOS FEMICIDA I TEŠKOG UBOJSTVA – STANJE PRIJE DEVETE NOVELE KAZNENOG ZAKONA

Rasprava o inkriminiranju femicida kao rodno utemeljenog nasilja u suštini je rasprava o tome pod kojim okolnostima bi ubojstvo žene trebalo biti kažnjeno najtežom kaznom, kaznom dugotrajnog zatvora. Imajući u vidu slučajeve ubojstava žena od strane muških počinitelja u aktualnim domaćim društvenim okolnostima, ključnim se pokazuje pitanje o kaznenopravnoj ocjeni ubojstava u kontekstu odnosa bliskosti između počinitelja i žrtve. Naime, dosadašnja istraživanja potvrđuju da su žene najčešće žrtve njima bliskih osoba i da su često prije nasilne smrti bile izložene dugotrajnom zlostavljanju od strane počinitelja, kao i da je najčešći izravni povod ubojstvu odluka žene da prekine vezu i/ili ljubomora počinitelja.⁴⁵ U nastavku rada ukratko će se skrenuti pozornost na primjenu odredbe čl. 111. t. 3. KZ/11 koja je regulirala ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao te analizirati jesu li se slučajevi ubojstava žena zbog prekida veze i/ili ljubomore počinitelja mogli podvesti pod taksativno navedene kvalifikatorne okolnosti iz čl. 111. st. 4. KZ/11 – bezobzirnu osvetu, mržnju ili druge niske pobude.

4.1. Ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao

Ubojstvo bliske osobe, pod uvjetom da ju je počinitelj već ranije zlostavljao, bilo je propisano kao kvalifikatorna okolnost kod kaznenog djela teškog ubojstva od stupanja na snagu KZ/11.⁴⁶ Riječ je o rodno neutralnoj odredbi koja pruža zaštitu svim bliskim osobama, nevezano uza spol i motivaciju počinitelja te spol žrtve, a glavni razlog propisivanja ove kvalifikatorne okolnosti bilo je usklađivanje domaćeg kaznenog zakonodavstva sa standardima zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koje je postavilo Vijeće Europe.⁴⁷

⁴⁵ V. *Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstava žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016.- 2020. godine – Femicid watch*, Ministarstva unutarnjih poslova, str. 21., Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023., str. 102.

⁴⁶ Devetom novelom ova je kvalifikatorna okolnost modificirana, v. *supra*, poglavlje 3.1.

⁴⁷ U KZ/11 je prvi put usvojena definicija bliske osobe koja se nakon njegova stupanja na snagu više puta mijenjala na način da se krug bliskih osoba širio. Od 2021. godine kategorija bliske osobe obuhvaća, uz aktualnog i bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, životnog partnera ili neformalnog životnog partnera, i sadašnjeg i bivšeg partnera u intimnoj vezi (v. čl. 87. st. 9. KZ/11).

Odredba čl. 111. t. 3. zaživjela je u sudskoj praksi, no u njezinoj primjeni uočene su određene neujednačenosti vezane uz utvrđivanje ranijeg zlostavljanja. Iako je prihvaćeno da za njegovo dokazivanje nije nužno postojanje pravomoćne presude, već se može utvrditi i na druge načine, istraživanja sudske prakse pokazuju kako ono nije uvijek prepoznato, zbog čega je djelo bilo kvalificirano kao ubojstvo.⁴⁸ Također su uočeni slučajevi kada je počinitelju na teret stavljeno kazneno djelo ubojstva unatoč postojanju pravomoćnih presuda koje potvrđuju da je žrtvu ranije zlostavljao.⁴⁹ Uz to, u sudskoj praksi uočen je bitan nedostatak koji se odnosi na izbor vrste i mjere kazne počiniteljima ovog kaznenog djela.⁵⁰ Okolnost ranijeg zlostavljanja žrtve ima posebnu važnost ne samo za kvalifikaciju djela kao teškog ubojstva nego se treba uzeti u obzir i prigodom izbora visine kazne. To sudovi ponekad propuštaju učiniti te ne vrednuju otegotnim ranije zlostavljanje koje je po svom intenzitetu i trajanju nadmašilo ono potrebno za ostvarenje kvalificiranog oblika kaznenog djela. Posebnu kritiku zaslužuje stereotipna primjena instituta zakonskog ublažavanja jer je djelo ostalo u pokušaju. Naime, u pojedinim je predmetima izrečena kazna ispod zakonskog minimuma za teško ubojstvo, čak i u slučajevima kada su sudovi na strani počinitelja utvrdili izrazitu upornost u počinjenju djela.⁵¹

4.2. Ubojstvo iz niskih pobuda

S obzirom na to da je počiniteljeva motivacija osnova zakonodavčeve ideje o izdavanju teškog ubojstva ženske osobe u zasebno kazneno djelo i njegovo strože kažnjavanje negoli je to slučaj kod običnog ubojstva, treba vidjeti jesu li se slučajevi rodno utemeljenog ubojstva mogli podvesti pod nisku pobudu kao okolnost za koju je zakonodavac već prije ocijenio da zahtijeva pojačanu osudu.

⁴⁸ V. istraživanje presuda ubojstva i teškog ubojstva žena donesenih 2022., Maršavel-ski, Moslavac, *op. cit.* u bilj. 5, str. 316.

⁴⁹ V. istraživanje kaznenih djela ubojstva i teškog ubojstva na štetu žena u sudskoj praksi, Rittossa, D.; Juranović, S., *Stručna analiza pravomoćnih kaznenih presuda o nasilju prema ženama 2012. – 2016.*, Ured Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Zagreb, 2020., str. 90.

⁵⁰ Iz istraživanja provedenoga na uzorku od 20 presuda Vrhovnog suda donesenih u razdoblju od 1. siječnja 2013. do 1. studenoga 2022. godine vidljivo je da su svi počinitelji ovog oblika teškog ubojstva bile osobe muškog spola, i da su većinu žrtava, njih čak 73 %, činile njihove bivše ili sadašnje supruge. Škorić, M.; Rittossa, D., *Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe – izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, br. 2, 2022., str. 191 – 192.

⁵¹ *Ibid.*, str. 187 – 207.

Kada se govori o motivu počinitelja zbog kojeg ubija drugoga, treba imati na umu da su rijetki slučajevi kada se radi o nemotiviranim ubojstvima i da se za gotovo sve pobude može reći da su moralno neprihvatljive. No, stajalište je zakonodavca da ne zaslužuju svi motivi jednaku moralnu osudu, što je vidljivo iz različitih kazni propisanih za ubojstvo i teško ubojstvo (i sada teško ubojstvo ženske osobe).

Mržnja je jedna od izričito navedenih niskih pobuda u čl. 111. t. 4., s time da zakonodavac nije definirao mržnju, već zločin iz mržnje.⁵² Mržnja kao niska pobuda temelji se na počiniteljevim predrasudama i stereotipima u odnosu na žrtvu koja je po nekoj od navedenih osnova, među ostalim po spolu, drukčija.⁵³ Prema tome, ova odredba osobito pokriva slučajeve ubojstva žene iz mizoginije koja je u srži onoga što femicid čini rodno utemeljenim ubojstvom pa se može zaključiti kako je ubojstvo žene zbog toga što je žena i prije Devete novele bilo propisano kao teško ubojstvo i kažnjivo kaznom dugotrajnog zatvora.⁵⁴ No, istraživanja pokazuju da ni jedna presuda nije bila donesena zbog kaznenog djela teškog ubojstva na štetu žene zbog mržnje i da je ova odredba bila potpuno zanemarena kada su u pitanju ubojstva žena.⁵⁵ Osim toga, u sudskoj praksi uočen je niz otvorenih pitanja i nedosljednih odluka vezanih uz ocjenu zločina iz mržnje. Primjerice, u nekim je predmetima zauzeto stajalište da narušeni odnosi, posebice dugotrajni sukobi između žrtve i počinitelja, isključuju zločin iz mržnje dok je u drugima ta okolnost irelevantna ako postoje drugi indikatori

⁵² V. čl. 87. st. 21. KZ/11. Patiniotis i Rizvić ističu da se ovi zločini nazivaju i zločinima iz predrasuda jer su u njihovoj podlozi predrasude i nije nužno da počinitelj osobno postupa motiviran mržnjom koja je vrlo intenzivno emocionalno stanje koje ne opisuje prikladno većinu zločina iz mržnje. Za ove se zločine također rabi izraz diskriminatorni zločini jer se njima ne šalje poruka samo izravnoj žrtvi već i cijeloj skupini te se na taj način krše temeljna prava na jednakost i nediskriminaciju zbog čega ova djela i imaju posebnu težinu. Patiniotis, A.; Rizvić, D., *Zločin iz mržnje, istrage kaznenih djela i kvaliteta obrazloženja sudskih odluka*, Pravosudna akademija, Zagreb, 2025., str. 6.

⁵³ Usp. Derenčinović, D., *Kaznena djela protiv života i tijela*, u: Cvitanović i dr., *Kazneno pravo, Posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018., str. 85 – 86.

⁵⁴ Ova kvalifikatorna okolnost propisana je novelom iz 2006. godine, kada je u kazneno zakonodavstvo uvedena i definicija zločina iz mržnje. Novoselec ističe kako je mržnja samo poseban oblik naročito niskih pobuda koja se tako tretirala i u dotadašnjoj sudskoj praksi zbog čega njezino unošenje u zakonski tekst predstavlja samo (suvišno) interpretativno pravilo. Novoselec, P., *Posebni dio kaznenog prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 2007., str. 19.

⁵⁵ Rittossa; Juranović, *op. cit.* u bilj. 49, str. 93 – 94; Maršavelski, Moslavac, *op. cit.* u bilj. 5, str. 314.

predrasuda (npr. djelo je praćeno verbaliziranim predrasudama), neujednačeno je i stajalište vezano uz relevantnost dokaza o tome da je počinitelj prethodno imao dobre odnose s drugim pripadnicima konkretne zaštićene skupine, kao i uz niz drugih pitanja.⁵⁶

Bezobzirna osveta također je izričito propisana kao kvalifikatorna okolnost, i to isključivo kod kaznenog djela teškog ubojstva. Takva formulacija nužno nameće pitanje koja to obilježja osveta treba imati da bi bila bezobzirna. Ono nije isključivo teorijske naravi i odgovor na njega ima značajne pravne implikacije, budući da ubojstvo iz osвете predstavlja temeljni oblik ubojstva, a samo se ubojstvo iz bezobzirne osвете može podvesti pod teško ubojstvo. Novoselec navodi da se bezobzirnost može sastojati u potpunom nerazmjeru ubojstva s događajem koji je povod za osvetu, kao i da je bezobzirna osveta pobuda koja se sastoji u vraćanju nekog zla nerazumnim zlom, najčešće prema nevinoj žrtvi.⁵⁷ Derenčinović osvetu vidi kao reakciju kojom se zlom uzvraća za zlo. Za razliku od odmazde koja pretpostavlja jednaku mjeru za počinjeno zlo, kod osвете dva zla nisu razmjerna, a o bezobzirnoj osveti će se raditi ako je osveta usmjerena prema nevinim osobama, ako je u velikom nerazmjeru s povodom zbog kojeg se poduzima i ako je realizirana nakon nekog vremena od nastupanja povoda za osvetu. Hladnokrvnost počinitelja i planiranje osвете mogući su, no ne i nužni elementi procjene bezobzirnosti. Prema ovom autoru, *ratio legis* kriminalizacije bezobzirne osвете kao kvalifikatorne okolnosti kod kaznenog djela ubojstva je, među ostalim, upućivanje poruke da nitko nema pravo uzimati pravdu u svoje ruke.⁵⁸ Kao primjer ubojstva iz bezobzirne osвете Garačić navodi krvnu osvetu, a ako nije riječ o krvnoj osveti, za kvalifikaciju teškog ubojstva iz bezobzirne osвете nužno je utvrditi veliki nerazmjer između povoda za osvetu i povrede zaštićenog dobra, života žrtve.⁵⁹ Kada se usporede prethodna tumačenja, može se zaključiti da, uz krvnu osvetu, osvetu čini bezobzirnom nerazmjer između onoga zla koje je bilo povod za osvetu i počinjenog zla. Ovaj uvjet nužan je da bi mogla biti riječ o bezobzirnoj osveti. No, ne može se iščitati jedinstveno mišljenje o tome je li prethodni uvjet sam po sebi dovoljan za postojanje bezobzirne osвете ili se uz njega moraju ispuniti i neki drugi uvjeti. U sudskoj praksi zauzeto je stajalište da se za postojanje bezobzirne osвете, uz nerazmjer između povoda za osvetu i povrede zaštiće-

⁵⁶ Više v. Patiniotis, Rizvić, *op. cit.* u bilj. 52, str. 24 – 27.

⁵⁷ Novoselec, *op. cit.* u bilj. 54, str. 18.

⁵⁸ Derenčinović, *op. cit.* u bilj. 53, str. 84.

⁵⁹ Garačić, A., *Kazneni zakon u sudskoj praksi, Posebni dio I.*, Libertin naklada, Rijeka, 2023., str. 107.

nog dobra, traži i da počinitelj postupa planirano, hladnokrvno i bez osjećaja kajanja.⁶⁰ Ovakav se pristup pokazuje pretjerano suzdržanim u prihvaćanju ove kvalifikacije te je izložen kritici.⁶¹

Uz ove izričito deklarirane niske pobude, u t. 4. sadržana je i kvalifikatorna okolnost općeg tipa, "druge niske pobude", koja ima veliku pravnu važnost jer omogućava da se i drugi motivi počinjenja djela percipiraju kao osobito društveno neprihvatljivi i kvalificiraju kao niske pobude.⁶² Općenito uzevši, niske pobude su one koje su u oštroj suprotnosti sa zahtjevima morala u društvu, i to kad su u pitanju osobito važna socijalno-etička vrednovanja i vrijednosti.⁶³ One predstavljaju motivaciju počinitelja kaznenog djela usmjerenu na bezobzirno zadovoljavanje vlastitih poriva, što rezultira djelom koje trpi opću moralnu osudu i prezir.⁶⁴ Navedena su tumačenja prihvatljiva, no istodobno su previše općenita. Jednako tako je neodređeno i opisivanje niskih pobuda kao motiva za ubojstvo koji se, prema općem moralnom vrednovanju, nalaze na najnižoj razini i stoga su osobito vrijedni osude, pa čak i prezira, jer se time ponajprije postavlja gradacija. Jasno je da mora biti riječ o osobito prijekornim motivima i da djelo mora biti u znatno većoj mjeri vrijedno osude u usporedbi s ubojstvom, no zbog izostanka bilo kakvih deskriptivnih elemenata, ovakva zakonska formulacija nije dovoljno precizna.⁶⁵ To dovodi do poteškoća u razgraničenju ubojstva i teškog ubojstva i ostavlja širok prostor za subjektivnu interpretaciju koja utječe na

⁶⁰ "... iako je optuženik ranije prijetio smrću članovima obitelji K., a osveta je izvršena prema nevinoj osobi koja nesporno nije odgovorna za prestanak izvanbračne zajednice optuženika i R.B., izostaju drugi elementi tipični za postupanje iz bezobzirne osvete, a to je, suprotno mišljenju suda prvog stupnja, upravo sabrano, planirano i hladnokrvno ubojstvo bez osjećaja kajanja i odgovornosti počinitelja." VSRH, I Kž-187/01. od 27. lipnja 2001.

⁶¹ Novoselec, *op. cit.* u bilj. 54, str. 19.

⁶² *Ibid.*, str. 18. U usporedbi s Kaznenim zakonom iz 1997. godine, u KZ/11 izostala je oznaka "osobito" u odnosu na niske pobude, no time se suštinski nije ništa promijenilo i KZ/11 nije stroži u odnosu na raniji zakon. Kos, D., *Najznačajnija kaznena djela protiv života i tijela – pravni kontinuitet i primjena blažega zakona*, u: Zbornik radova *Novine u kaznenom zakonodavstvu*, Opatija, 2013., str. 18.

⁶³ Bačić, F.; Šeparović, Z., *Krivično pravo, posebni dio*, Informator, Zagreb, 1997., str. 66.

⁶⁴ VSRH I Kž 352/1994-3 od 26. siječnja 1994.

⁶⁵ Schneider, H., § 211 *Mord*, u: Erb, V.; Schäfer, J. (ur.), *Münchener Kommentar zum StGB*, Beck, München, 2021, rubni broj 70., Saliger, F., § 211 *Mord*, u: Kindhäuser, U.; Neumann, U.; Paeffgen, H.-U.; Saliger, F. (ur.), *Strafgesetzbuch*, Nomos, Baden-Baden, 2023., rubni broj 26.

ujednačenost sudske prakse koja bi trebala biti usmjerena na razvoj pouzdanih kriterija za precizniju definiciju niskih pobuda.⁶⁶

U kontekstu teme ovog rada već je istaknuto kako su mnogobrojna istraživanja potvrdila da je raskid veze/braka jedan od najopasnijih trenutaka za ženu te uz ljubomoru počinitelja, najčešći neposredni uzrok ubojstva žene.⁶⁷ Za razliku od ubojstva u kontekstu partnerskog zlostavljanja te ubojstva iz mržnje prema ženama, ubojstvo zbog prekida veze nije izričito predviđeno kao kvalifikatorna okolnost kod kaznenog djela teškog ubojstva pa se u tim slučajevima postavlja pitanje može li se ono s obzirom na motivaciju počinitelja kvalificirati kao teško ubojstvo počinjeno iz niskih pobuda.⁶⁸

U prilog tumačenja o postojanju niskih pobuda u tom slučaju svakako može govoriti ekstremni nerazmjer koji postoji između čina ubojstva i njegova povoda, odnosno između života kao najvišeg pravnog dobra i partikularnog sebičnog interesa počinitelja. Uz to je usko vezan i drugi kriterij za procjenu niskosti motiva koji se odnosi na zahtjev za poštovanjem osobne vrijednosti žrtve koji se izvodi iz ustavnih odredbi kojima se svakom čovjeku jamči pravo na poštovanje

⁶⁶ To dalje dovodi do ozbiljnih razlika u ocjeni konkretnog motiva kao “niskog” između prvostupajskih i žalbenih sudova što potvrđuje i domaća sudska praksa. Usp. ŽSSt, K-5/12 i VSRH I Kž 202/13-6.

⁶⁷ V. *supra* bilj. 45.

⁶⁸ U Italiji je pokrenuta zakonodavna procedura za uvođenje femicida kao samostalnog kaznenog djela te je u ožujku 2025. odobren nacrt zakona “Uvođenje kaznenog djela femicida i drugih zakonskih intervencija za suzbijanje nasilja nad ženama i zaštitu žrtava” koji, među ostalim, predviđa da se u Kaznenom zakonu propiše nova odredba, čl. 577-bis koja bi glasila: “Tko prouzroči smrt žene kažnjava se kaznom doživotnog zatvora kada je djelo počinjeno kao čin diskriminacije ili mržnje prema oštećenoj osobi kao ženi, ili radi sprječavanja ostvarivanja njezinih prava ili sloboda ili, u svakom slučaju, izražavanja njezine osobnosti.” Prvi dio definicije u suštini se odnosi na srž femicida i pokriva zločin iz mržnje prema ženama. No, kako se u većini slučajeva na strani počinitelja isprepleću različiti motivi koji imaju jake patrijarhalne korijene, ali za koje je dvojbeno mogu li se svesti isključivo na njih, drugi dio definicije posebice je aktualan s obzirom na to da se odnosi na prava i slobode žene te obuhvaća ubojstva povezana s prekidima partnerskih odnosa. Kao i u Hrvatskoj, i u Italiji su žene često ubijene od strane svojih partnera koji im ne dopuštaju ostvarenje njihova prava na izbor i donošenje odluka o vlastitu životu te se ovim dijelom definicije žele jasno definirati i obuhvatiti upravo takvi slučajevi. Ovaj prijedlog, koji je trenutačno u zakonskoj proceduri, izazvao je mnogobrojne rasprave vezane uz određenost predloženog zakonskog teksta, kao i njegovu nužnost te usklađenost s načelom jednakosti. Tekst prijedloga zakona dostupan je na https://www.processopenaleegiustizia.it/Tool/Evidenza/Single/view_html?id_evidenza=3462 (7. srpnja 2025.).

njegova dostojanstva. Kada počinitelj ubija iz isključive želje da žrtva ne bude s drugom osobom, iz čisto egoističkih težnji za moći i kontrolom nad žrtvom, očit je nerazmjer između samog ubojstva i njegova povoda, a nepoštovanje osobne vrijednosti žrtve očituje se u nasilnom provođenju apsolutnih zahtjeva za moći i kontrolom počinitelja koji žrtvu tretira kao objekt koji posjeduje i nad kojim ima ekskluzivna vlasnička prava.⁶⁹ Različiti obrasci ponašanja koji se mogu podvesti pod izraz *ako nisi moja, nisi ničija* tipični su upravo za objektivizaciju i kontrolu žene i u slučajevima kada žene ospore tu kontrolu i odluče samostalno donositi odluke o svom životu, tijelu i seksualnosti, suočavaju se s najtežim oblicima nasilja.⁷⁰ Takvi su posjednički zahtjevi počinitelja izrazito nespojivi s temeljnim ustavnim vrijednostima o ravnopravnosti te poštovanju i zaštiti dostojanstva svake osobe te su osobito moralno neprihvatljivi i stoga trebaju biti kvalificirati kao niske pobude.

U literaturi se mogu pronaći tumačenja koja se temelje na ideji da se brak, a time i druge vrste odnosa, mogu raskinuti na inicijativu jednog od partnera pa je, pravno gledano, počinitelj dužan sam savladati emocije izazvane prekidom kao što su ljutnja, bijes, očaj ili ljubomora. Ako, međutim, počinitelj svoju emocionalnu reakciju prouzročenu prekidom usmjeri protiv žene koja ostvaruje svoje zakonsko pravo na prekid, tada se za takav motiv ubojstva ne može iskazati niti minimalno razumijevanje. Iako se ovo stajalište nije trajno afirmiralo, dio kaznenopravne doktrine, polazeći od te ideje ubojstvo supružnika zbog njegove odluke da napusti brak ili zbog već započete izvanbračne veze s trećom osobom, dosljedno klasificira kao ubojstvo iz niskih pobuda smatrajući da u njima dolazi do izražaja zahtjev počinitelja za posjedovanjem.⁷¹ S druge strane, ovo je stajalište izloženo kritici i smatra se previše jednosmjernim i preuskim jer ne uvažava činjenicu da, uz zakonom predviđeno pravo na razvod braka, postoji i zakonom predviđena obveza bračnih partnera na vjernost, uzajamno pomaganje i uzdržavanje, međusobno poštovanje te održavanje skladnih bračnih i obiteljskih odnosa te s tim povezana normativno utemeljena očekivanja o ulogama i stabilnosti odnosa.⁷² U tom smislu ubojstvo intimnog partnera koji želi prekinuti vezu ne mora nužno predstavljati nizak motiv jer treba uzeti u obzir

⁶⁹ Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 75.

⁷⁰ Koristoljublje koje odražava potrebu počinitelja za posjedovanjem stvari (imovinskom korišću) smatra se podložnim za višu razinu etičkog prijekora zbog čega je propisano kao kvalifikatorna okolnost kod teškog ubojstva, pa bi to više potreba počinitelja za posjedovanjem osobe trebala biti temelj za najtežu osudu.

⁷¹ Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 105.

⁷² V. čl. 31. st. 2. Obiteljskog zakona, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.

specifično i stvarno iskustvo zajedničkog života te dinamiku odnosa između počinitelja i žrtve.⁷³ Pritom je društveno-etička procjena prirodnih psiholoških pobuda kao što su ljutnja, bijes, očaj, poniženje ili ljubomora osobito zahtjevna. Naime, navedene emocionalne reakcije ambivalentne su i univerzalne jer se mogu pojaviti kod svake osobe, svakodnevno i iz najrazličitijih razloga pa samim time ne omogućuju jednoznačnu društveno-etičku ocjenu i ne mogu se automatski smatrati niskim pobudama. Zato je za ispravnu ocjenu potrebno sveobuhvatno razmotriti sve okolnosti, uključujući i neposredni kontekst kaznenog djela, njegovu genezu, osobnost počinitelja i odnos između počinitelja i žrtve te procijeniti je li motiv ubojstva barem djelomično ljudski razumljiv s društveno-etičkog stajališta, ili pak, zbog nedostatka uvjerljivih razloga za čin, uopće ne zaslužuje nikakvo razumijevanje. U tom smislu socijalno-etički je utemeljeno i pravno ispravno da ako je odluka žrtve da prekine odnos razumljiva s obzirom na ponašanje počinitelja, onda je neprihvatljivo da se afektivno stanje počinitelja koje je proizašlo iz tog prekida interpretira kao "ljudski razumljivo", kako bi se time izbjegla primjena opće klauzule niskih motiva.⁷⁴ Drugim riječima, ako je počinitelj počinio ubojstvo zbog toga što ga je žrtva željela napustiti a njihova veza je bila narušena i oboje su tome pridonijeli, a pogotovo ako je sam počinitelj tomu znatno pridonio, onda je motiv počinitelja društveno-etički posebice neprihvatljiv.⁷⁵ Međutim, pravna ocjena može se promijeniti ako se počinitelj ponašao u skladu s očekivanjima u vezi.⁷⁶ U takvom slučaju, ocjena o „niskosti“

⁷³ Pravne odredbe o bračnim obvezama te pravu na raskid braka očigledno ne pružaju jasne smjernice za interpretaciju opće klauzule motiva što potvrđuje i polemika koju su vodili Müssig i Grünewald. Dok Grünewald, u skladu s modernim brakorazvodnim pravom, počinitelju pripisuje isključivu odgovornost za njegove afektivne reakcije povezane s razdvajanjem, Müssig zagovara diferencirani pristup u pripisivanju odgovornosti, uzimajući u obzir prethodno ponašanje bračnih partnera i polazeći od toga da brak ima karakter odnosa utemeljenog na stabilnim, povjerenjem obilježenim ulogama. Oba ova pristupa oslanjaju se na pravna pravila, ali se razlikuju u ocjeni važnosti koju pravo na razvod ima za vrednovanje ponašanja počinitelja koji reagira na (neočekivano) razdvajanje. Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 81.

⁷⁴ Schneider, H., *Trennungstötungen als Mord Eine Rechtsprechungsanalyse und eine Anregung an den Gesetzgeber*, Zeitschrift für Rechtspolitik, vol. 54, br. 6, 2021., str. 185 – 186, Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 100.

⁷⁵ Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 105.

⁷⁶ Slična tumačenja zastupljena su i u domaćoj kaznenopravnoj teoriji. Tako se smatra da je za ocjenu ljubomora kao niske pobude nužno uzeti u obzir okolnosti koje su je uzrokovale pa bi se, u slučaju da supruga napusti optuženika svojom krivnjom (ili prevladavajućom krivnjom), njegova ljubomora mogla razumjeti i ne bi bila niska pobuda. Drugim riječima, bilo bi isključeno teško ubojstvo zbog niske pobude

motiva kompleksnija je jer se motiv kaznenog djela ne može automatski smatrati „niskim“, budući da se ubojstvo može interpretirati kao spontana, emocionalno razumljiva reakcija na neočekivano narušeno povjerenje u trajnost veze.⁷⁷

Primjer iz domaće sudske prakse također pokazuje kako ne postoji jedinstveno stajalište o pitanju predstavlja li okolnost da je počinitelj ubio partnericu zbog prekida ljubavne veze nisku pobudu i da sudovi na temelju identičnog činjeničnog stanja različito odgovaraju na to pitanje. Tako je Županijski sud u Splitu počinitelja koji je ubio svoju partnericu zbog njezine odluke da prekine vezu osudio za kazneno djelo teškog ubojstva počinjeno iz niskih pobuda smatrajući da u današnje doba nije dopustivo tolerirati takvu reakciju na prekid ljubavne veze i da se radi o bezobzirnom zadovoljavanju vlastitih poriva.⁷⁸ No, Vrhovni sud smatrao je da zaključak prvostupanjskog suda o postojanju niskih pobuda nije ispravan jer “pobuda počinitelja koji usmrćuje osobu koja ne želi održavati ljubavnu vezu s njim može predstavljati naročitu nisku pobudu, ali ne sama po sebi već i uz daljnje uvjete da je ta pobuda dovela do planiranog i promišljenog ubojstva i ako počinitelj dopušta da ga vode strasti i nagoni”, koji u ovom slučaju nije bio ispunjen.⁷⁹ U obrazloženju presude Vrhovni sud izričito navodi da je povod počinjenju djela raskid veze, no da ta okolnost nema značaj niske pobude s obzirom na to da je cjelokupni kontekst događaja kompleksan i ne svodi se samo na emocionalnu dimenziju optuženika i oštećene. Ovaj zaključak temelji na izjavama svjedoka prema kojima je optuženik bio obiteljski čovjek⁸⁰, nenasilan i sklon pomagati drugim osobama te prekrasan otac⁸¹, te na nalazu psihijatrijske vještakinje u kojem je navedeno da je optuženik osoba

kada ljubomoru nije skrivio počinitelj, nego sama žrtva. Novoselec, P., *Sudska praksa*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 27, br. 1, 2020., str. 397. Derenčinović navodi da ljubomora nije niska pobuda ako dovodi do ubojstva zbog iznenadnog afekta, osobito ako je izazvan teškim poniženjem, ali to može biti ako je dovela do planiranog i promišljenog ubojstva. Derenčinović, *op. cit.* u bilj. 53, str. 86.

⁷⁷ To posebice vrijedi u slučaju kada je žrtva svoju namjeru da prekine vezu izrazio grubim vrijeđanjem počinitelja. Usp. Schneider, *op. cit.* u bilj. 65, rubni broj 105.

⁷⁸ Županijski sud u Splitu, K-5/12 od 12. studenoga 2012.

⁷⁹ VSRH I Kž 202/13-6 od 9. travnja 2014. Vrhovni sud je počinitelju za kazneno djelo ubojstva izrekao kaznu u trajanju od 14 godina, godinu dana manje od prvostupanjskog suda koji ga je za teško ubojstvo iz niskih pobuda bio osudio na 15 godina zatvora.

⁸⁰ Prema navodima iz prvostupanjske presude žrtva i počinitelj bili su u braku s drugim partnerima u trenutku kada su stupili u ljubavnu i intimnu vezu te je optuženi napustio obitelj iako je o njoj nastavio novčano skrbiti.

⁸¹ Optuženi je pred prvostupanjskim sudom izjavio kako nije u dobrim odnosima sa sinom.

koja ima razvijenu empatiju i osjećaj odgovornosti prema obitelji i okolini te da se nije osjećao samo emocionalno već i financijski uništenim.⁸² U nalazu je istaknuto kako optuženik "... jednostavno nije mogao podnijeti ... taj osjećaj prevarenosti, odbačenosti, odnosno imao je osjećaj da je ispaao budala a njegov narcizam da je on najbolji u selu, najveći, najsposobniji, najbolji otac, najbolji ljubavnik itd. da to nije mogao podnijeti i da je to sve rezultiralo ovakvim ponašanjem u kojem je on želi okončati i život pok. oštećene ali i svoj".⁸³ Prema mišljenju Vrhovnog suda optuženik nije na hladnokrvan i pozorno isplaniran način odlučio usmrtiti osobu koja ne želi s njim održavati ljubavnu vezu, već se zbog životnih prilika dulje vrijeme "nalazio u složenom psihičkom stanju koje *tempore criminis* prerasta u stanje visoke afektivne tenzije" zbog čega odlučuje usmrtiti oštećenicu i sebe.⁸⁴

Gore izloženi pristupi otvaraju prostor za krajnje problematična razmatranja koja su zapravo i potaknula rasprave o potrebi uvođenja kaznenog djela femicida u (domaće) kazneno zakonodavstvo. Slično kao kad je riječ o prekidu ljubavne veze, Vrhovni sud i utvrđenje ljubomore kao niske pobude uvjetuje time da je ljubomora dovela do planiranog i promišljenog ubojstva.⁸⁵ Ističe se da ljubomoru čine planiranost, hladnokrvnost i beščutnost pri izvršenju djela uz potpuno odsustvo kajanja ili barem dvoumljenja⁸⁶ odnosno da ljubomora

⁸² Optuženi je svoju obranu temeljio na tvrdnjama da je sa žrtvom bio ponajprije u poslovnom odnosu. No, prvostupanjski sud je takvu obranu optuženika, kao i njegovu tvrdnju da je žrtvi dao više od 100.000 eura za zajednički posao pri čemu nije potpisao nikakav ugovor, smatrao nelogičnom, neživotnom i načinom na koji optuženik nastoji prikazati oštećenu u negativnom svjetlu.

⁸³ Nakon što je usmrtio žrtvu, počinitelj je pokušao samoubojstvo.

⁸⁴ U vezi sa zaključkom Vrhovnog suda da djelo nije bilo pozorno isplanirano treba istaknuti kako je optuženik tog dana dva puta došao naoružan puškom ispred zgrade u kojoj je živjela žrtva. Policija je prvi put po dojavi žrtve uredovala, utvrdila da je optuženik pod utjecajem alkohola te ga nakon liječničke intervencije pustila kući. Nakon toga počinitelj se ponovno vratio, provalio u stan odvalivši vrata te ispalio hitac u prsa žrtve. Zbog činjenice da je počinitelj došao s puškom u stan gdje je živjela žrtva (i to dva puta!) te imajući u vidu da je iz poruka koje je žrtva slala počinitelju vidljivo da joj je ranije prijetio smrću iako ona te prijetnje nije prijavila, nije se moguće složiti sa zaključkom Vrhovnog suda kako djelo nije bilo planirano.

⁸⁵ U starijoj sudskoj praksi bilo je zauzeto stajalište da ljubomora ni u kojem slučaju ne može predstavljati nisku pobudu. O sudskoj praksi iz 50-ih godina prošlog stoljeća u odnosu na kvalifikatorne okolnosti kod kaznenog djela ubojstva v. Zlatarić, B., *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, II. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1958., str. 87.

⁸⁶ VSRH, I Kž -352/94-3 od 25. svibnja 1994., VSRH, I Kž-360/14 od 26. veljače 2015., VSRH III Kž-2/15-7 od 1. rujna 2015.

mora biti planirana, smišljena aktivnost optuženika.⁸⁷ Iz ovih obrazloženja proizlazi da je i za utvrđenje ljubomore kao niske pobude ključno da počinitelj djeluje s *dolus praemeditatus*. Uporište za tvrdnju da je za utvrđenje prekida veze i ljubomore kao niskih pobuda nužno da počinitelj djeluje s predumišljajem ne može se naći u zakonskom tekstu. Iako neka strana kaznena zakonodavstva (primjerice francusko) ovu posebnu vrstu namjere uzimaju kao kvalifikatornu okolnost kod ubojstva, naš zakonodavac nije išao tim putem. U teoriji se s pravom skreće pozornost na to kako navedene okolnosti upućuju na visok stupanj krivnje u odnosu na sva ubojstva, no ne daju odgovor na pitanje zašto se raskid veze i ljubomora (ne)ocjenjuju kao niska pobuda.⁸⁸ Osim toga, ne prepoznaje se da je trenutak kada žena odluči napustiti vezu/brak za nju najrizičniji zato što počinitelj smatra da ona na to nema pravo jer time krši nametnute tradicionalne uloge te njezin odlazak doživljava kao gubitak vlastite moći i kontrole koja mu kao muškarcu pripada. U tom kontekstu ženu se ubija zbog toga što se ne ponaša u skladu s društvenim očekivanjima, zato što nije žena kakva bi trebala biti. Snažan argument koji govori u prilog tomu da je u podlozi ovakvog ponašanja patrijarhalno poimanje žene kojoj se negira pravo na samostalan i slobodan izbor nalazi se upravo u tome što su u (gotovo) svim slučajevima ubojstava zbog prekida veze počinitelji muškarci, a žrtve žene. Okolnost da se radi o nasilju koje nerazmjerno pogađa žene, što ubojstvo žena od strane njihovih partnera jest, važan je indikator rodno utemeljenog nasilja i zato u takvim slučajevima pravosudna tijela trebaju s posebnom pozornošću ispitati je li gubitak moći, kontrole i dominacije te tretiranje žene kao objekta stvarni motiv ubojstva. Dodatna pozornost treba biti posvećena odgovoru na pitanje proizlazi li (navodna) očajnička reakcija počinitelja zbog neočekivanog ponašanja druge osobe uistinu iz osjećaja napuštenosti koji se doživljava kao nepodnošljiv ili njegova sebičnog samosažaljenja koje dodatno može biti pojačano specifičnim vrijednosnim sustavima društva u kojem se pretpostavlja dominacija muškarca nad ženom i

⁸⁷ Tako je u presudi I Kž-149/14-6 od 14. siječnja 2015. Vrhovni sud potvrdio prvostupanjsku presudu kojom je optuženik osuđen zbog pokušaja teškog ubojstva iz niskih pobuda. U postupku je utvrđeno da je optuženik sumnjao u nevjeru oštećenice pa je, nakon što mu je ona to i potvrdila, to kod nje stvorilo odluku da je zbog toga usmrti, dakle optuženik je zbog ljubomore planirao ubojstvo oštećene. Zaključivši da su njegove aktivnosti bile planirane i smišljene, Vrhovni sud potvrdio je kvalifikaciju djela. Istodobno je snizio kaznu s osam na svega pet godina s obrazloženjem da olakotne okolnosti (neosuđivanost, znatno smanjena ubrojivost, djelo je ostalo u pokušaju te činjenica da je otac malodobnog djeteta o čijem odgoju i uzdržavanju brine) znatno nadilaze otegotne (upornost u izvršenju djela koja se očitovala u višekratnom ispaljivanju hitaca u tijelo oštećene).

⁸⁸ Usp. Novoselec, *op. cit.* u bilj. 76, str. 397.

njezina obveza poslušnosti i podređenosti.⁸⁹ Pojedini autori s pravom naglašavaju da je pravni sustav i dalje u znatnoj mjeri pod utjecajem narativa „očajnog“ muškarca koji je bio ostavljen, što se onda odražava i na sudske odluke.⁹⁰ Zato je iznimno važno da se procjena ubojstva žena ne tumači kroz perspektive koje su oblikovane tako da naglašavaju muške vrijednosti, iskustva i interese te da se u pravosuđu napravi pomak i odmakne od shvaćanja o „jadnom muškarcu“ koji djeluje zbog očaja i razočaranja u ljubav i prepoznaju patrijarhalna stajališta koja su u podlozi ovih ubojstava.⁹¹

5. ZAKLJUČAK

U skladu s aktualnom zakonskom regulativom rodna utemeljenost je normativno obilježje kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe koje zahtijeva određeno vrednovanje i koje po svojoj prirodi predstavlja nisku pobudu. Iako su niske pobude propisane kao kvalifikatorna okolnost kod kaznenog djela teškog ubojstva već više desetljeća, u domaćoj sudskoj praksi još uvijek ne postoje jasni kriteriji za njihovo uniformno tumačenje. Isti zaključak vrijedi i za tumačenje mržnje kao jedne od izričito navedenih niskih pobuda i kvalifikatorne okolnosti kod kaznenog djela teškog ubojstva. Ključni problem prije Devete novele bilo je upravo (ne)razumijevanje i neujednačeno tumačenje određenih normativnih obilježja, stoga je sada od iznimne važnosti uspostaviti jasne kriterije za tumačenje rodno utemeljenog nasilja. U kontekstu aktualnog stanja u hrvatskom društvu to bi značilo usmjeriti posebnu pozornost na partnerske odnose, budući da su počinitelji i žrtve često bili ili jesu povezani. Okolnost ranijeg zlostavljanja žrtve propisana je kao kvalifikatorna okolnost kod kaznenog djela teškog ubojstva, no u slučajevima ubojstva žena u kojima to obilježje nije bilo ostvareno već je ubojstvo slijedilo nakon njezine odluke da raskine vezu i/ili je bilo uzrokovano ljubomorom počinitelja, kvalifikacija djela ovisila je o tome je li djelo bilo planirano te je li počinitelj bio hladnokrvan i beščutan pri njegovu izvršenju. Ako su navedena obilježja bila utvrđena, djelo je bilo kvalificirano kao teško ubojstvo

⁸⁹ U Istanbulskoj konvenciji je izričito propisano da će stranke poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale da se, u pokrenutim kaznenim postupcima zbog počinjenja bilo kojeg djela nasilja obuhvaćenog područjem primjene Konvencije, kultura, običaji, vjera, tradicija ili tzv. “čast” neće smatrati opravdanjem za takva djela. Ovo osobito obuhvaća tvrdnje da je žrtva prekršila kulturne, vjerske, društvene ili tradicionalne norme ili običaje prikladnog ponašanja (čl. 42.).

⁹⁰ Tako Hoven, E., prema *Femizide im Strafrecht: Vom Gesetzbuch in die Köpfe*, Redaktion beck-aktuell, Nachrichten, Pressemitteilungen, Fachnews, becklink 2033765.

⁹¹ *Loc. cit.*

iz niskih pobuda, a ako nisu, djelo se kvalificiralo kao obično ubojstvo što je posljedično rezultiralo blažom kaznom za počinitelja. Međutim, osim što ne postoji pravno uporište da je za niske pobude ključno da su ostvorena prethodno navedena obilježja, ona ni ne odražavaju suštinu rodno utemeljenog ubojstva. Stoga je ubuduće u tim slučajevima nužno usmjeriti pozornost na pitanje je li počiniteljevo djelovanje bilo uvjetovano osjećajem vlastite superiornosti, nadmoći i dominacije u odnosu na ženu, odnosno njegovim uvjerenjem da ima pravo kontrolirati ženu i da je posjeduje. To su temeljne karakteristike rodno utemeljenog nasilja (te ujedno i niske pobude) te u tom kontekstu treba sagledati najčešće neposredne motive ubojstva žena – ljubomoru i raskid veze, kao i neke druge motive poput primjerice odbijanja žene da uđe u vezu.

Zakonska je regulativa i prije posljednjih izmjena pružala mogućnost, odnosno obvezivala sud da uzme u obzir specifični društveni kontekst u kojem se ubojstva žena događaju u našem društvu, no u domaćoj sudskoj praksi nisu postavljeni jasni kriteriji prema kojima se takvo ubojstvo može kvalificirati kao teško ubojstvo. Imajući u vidu dinamiku događanja i dosadašnju sudsku praksu te uzimajući u obzir nedostatke rješenja kojim se kao posebno kazneno djelo izdvaja ono gdje samo žene mogu biti žrtve i kojem nedostaje jasno terminološko određenje, odgovor na ubojstva žena od strane njihovih partnera može se potražiti u daljnjem konkretiziranju kvalifikatornih okolnosti kod kaznenog djela teškog ubojstva. Djelomično je to već učinjeno posljednjim izmjenama KZ/11 i propisivanjem ubojstva bliske osobe i ubojstva osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao kao dviju zasebnih kvalifikatornih okolnosti, a korak dalje predstavljalo bi propisivanje prekida veze kao još jedne kvalifikatorne okolnosti kod teškog ubojstva.⁹² Iako ovaj prijedlog ne odražava rodnu utemeljenost ubojstva žena, njime se može ostvariti kriminalno-politički cilj strožeg kažnjavanja počinitelja u kontekstu ubojstava žena, uzimajući u obzir kriminalno-fenomenološku strukturu ovih slučajeva u domaćem okruženju. Točno je i da usmjerenost na jednu vrstu ubojstava ne odražava heterogeni kontekst femicida, no ovim se definira problem i šalje jasna poruka o tome koja ponašanja zaslužuju najtežu kaznu te jasno upućuje na koje okolnosti treba usmjeriti posebnu pozornost i poduzeti preventivne mjere kako bi se spriječili ovakvi slučajevi. Uz adekvatan kaznenopravni odgovor, država bi trebala poduzeti i niz drugih konkretnih

⁹² U tom smjeru postojao je i prijedlog Stručne skupine za reformu kaznenih djela §§ 211–213 StGB koja je u svom završnom izvješću iz 2015. predložila je da se niske pobude konkretiziraju s obzirom na praktično relevantne skupine slučajeva te se u tom kontekstu razmatrao i prekid veze. Sternberg-Lieben, D.; Steinberg, G., § 211 Mord, u: Eisele, J. (ur.), *Tübinger Kommentar Strafgesetzbuch*, Beck, München, 2025., rubni broj 57.

mjera, što može uključivati i poseban zakon koji bi na sveobuhvatan način regulirao niz važnih pitanja vezanih uz nasilje i ubojstva žena (edukacije, vođenje statistike, osiguravanje financijske potpore i dr.). Općepoznato je da su uzroci femicida teško iskorjenjivi jer ne proizlaze samo iz individualnih motiva počinitelja nego su i društveno uvjetovani. Upravo u tome leži i odgovornost države koja je dužna aktivno se uključiti u mijenjanje društveno ukorijenjenih predrasuda o ulozi muškaraca i žena te promicati prava žena na jednakost. Adekvatan kaznenopravni odgovor na ovakve slučajeve nužan je, no ni u kojem slučaju ne smije se poistovjećivati sa stvarnom ambicijom političkih struktura da se ovaj problem zaista riješi.

LITERATURA

- Aljinović, N., *Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 31, br. 2, 2024., str. 307 – 338. DOI: 10.54070/hlj.31.2.2.
- Anić, V.; Goldstein, I., *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb, 1999.
- Bačić, F.; Šeparović, Z., *Krivično pravo, posebni dio*, Informator, Zagreb, 1997.
- Caputi, J.; Russell, E. H. D., *Femicide: Sexist Terrorism against women*, u: Radford, J.; Russell, E. H. D. (ur.), *Femicide: The politics of woman killing*, Twayne Publishers, New York, 1992., str. 13 – 21.
- Corradi, C.; Marcuello-Servós, C.; Boira, S.; Weil, S., *Theories of femicide and their significance for social research*, Current Sociology, vol. 64, br. 7, 2016., str. 975 – 995. DOI: 10.1177/0011392115622256.
- De Herdt, J.; Rozie, J.; Vandermeersch, D., *Femicide als afzonderlijk misdrijf in het Strafwetboek: een sterk wapen of 'une fausse bonne idée'?*, Nullum crimen: tijdschrift voor straf- en strafprocesrecht, br. 2, 2022., str. 81 – 93.
- Derenčinović, D., *Kaznena djela protiv života i tijela*, u: Cvitanović i dr., *Kazneno pravo, Posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018., str. 61 – 137.
- Deus, A.; Gonzalez, D., *Analysis of femicide/femicide legislation in Latin America and the Caribbean and a proposal for a Model Law*, UN Women, MESECVI, 2018., <https://lac.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Americas/Documentos/Publicaciones/2019/05/1Final%20Analysis%20of%20Femicide%20Legislation%20in%20Latin%20America%20and%20the%20Caribbean-compressed.pdf> (7. srpnja 2025.).
- Garačić, A., *Kazneni zakon u sudskoj praksi, Posebni dio I, II*, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Libertin naklada, Rijeka, 2023.

- Kos, D., *Najznačajnija kaznena djela protiv života i tijela – pravni kontinuitet i primjena blažega zakona*, u: *Zbornik radova Novine u kaznenom zakonodavstvu*, Opatija, 2013.
- Lagarde y de los Rios, M., *Preface: Feminist Keys for Understanding Femicide*, u: Fregoso, R.; Bejarano, C., (ur.), *Terrorizing Women: Femicide in the Americas*, Duke University Press, Durham, 2010., str. xi – xxv.
- Maršavelski, A.; Moslavac, B., *Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023., str. 305 – 337. DOI: 10.54070/hlj.30.2.4.
- Novoselec, P., (ur.), *Posebni dio kaznenog prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 2007.
- Novoselec, P., *Sudska praksa*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 27, br. 1, 2020., str. 395 – 398.
- Patiniotis, A.; Rizvić, D., *Zločin iz mržnje, istrage kaznenih djela i kvaliteta obrazloženja sudskih odluka*, Pravosudna akademija, Zagreb, 2025.
- Radford, J.; Russell, E. H. D. (ur.), *Femicide: The politics of woman killing*, Twayne Publishers, New York, 1992.
- Rittossa, D.; Juranović, S., *Stručna analiza pravomoćnih kaznenih presuda o nasilju prema ženama 2012. – 2016.*, Ured Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Zagreb, 2020.
- Russell, E. H. D., *The Origin and Importance of the Term Femicide* (Dec. 2011), https://www.dianarussell.com/origin_of_femicide.html (7. srpnja 2025.).
- Russell, E. H. D., *Femicide: Politicizing the Killing of Females*, u: *Strengthening Understanding of Femicide, Using research to galvanize action and accountability*, PATH, InterCambios, MRC, WHO, Washington DC, 2008., str. 26 – 31.
- Russell, E. H. D., *My years of campaigning for the term “femicide”*, Dignity: A journal of analysis of exploitation and violence, vol. 6, br. 5, 2021., str. 1 – 5. DOI: 10.23860/dignity.2021.06.05.06.
- Russell, E. H. D.; Harmes, R. A. (ur.), *Femicide in Global Perspective*, Teachers College Press, New York, London, 2001.
- Russell, E. H. D.; Van de Ven, N. (ur.), *Crimes against women: Proceedings of the International Tribunal*, Russell Publications, 3th edition, Berkeley, 1990.
- Saliger, F., § 211 Mord u: Kindhäuser, U.; Neumann, U.; Paeffgen, H.-U.; Saliger, F., (ur.), *Strafgesetzbuch*, Nomos, Baden-Baden, 2023.
- Schneider, H., § 211 Mord u: Erb, V.; Schäfer, J., (ur.), *Münchener Kommentar zum StGB*, Beck, München, 2021.
- Schneider, H., *Trennungstötungen als Mord Eine Rechtsprechungsanalyse und eine Anregung an den Gesetzgeber*, Zeitschrift für Rechtspolitik, vol. 54, br. 6, 2021., str. 183 – 186.

Sternberg-Lieben, D.; Steinberg, G., § 211 *Mord*, u: Eisele, J. (ur.), *Tübinger Kommentar Strafgesetzbuch*, Beck, München, 2025.

Stout, K., *Intimate femicide: An ecological analysis*, *Journal of Sociology and Social Welfare*, vol. 19, br. 3, 1992., str. 29 – 50.

Škorić, M.; Rittossa, D., *Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe - izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi*, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 29, br. 2, 2022., str. 177 – 209. DOI: 10.54070/hlj.29.2.1.

Wharton, J. J. S., *The Law Lexicon*, Spettigue and Farrance, London, 1848.

Zlatarić, B., *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, II. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1958.

IZVORI

Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 3/18.

Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14.

Summary

Marissabell Škorić *

FEMICIDE AS A SEPARATE CRIMINAL OFFENSE IN THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF CROATIA: A POWERFUL TOOL IN COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN OR A SOURCE OF NEW CONTROVERSIES?

Following introductory considerations on the meaning of the term femicide, the paper critically analyses the criminal offense of aggravated murder of a female person, which was introduced as a separate criminal offense under Article 111a by the April 2024 Amendments to the Criminal Code. It points to the potential challenges that the application of this provision may bring in practice. The paper separately considers whether, even before these amendments, femicide cases could have been subsumed under certain qualifying circumstances of aggravated murder as defined in Article 111 of the Criminal Code, and in this context, critically reviews relevant case law.

In conclusion, the paper highlights the specific social context in which the killings of women occur in our society and provides guidelines for interpreting gender-based motives, a key feature of the new criminal offense. These guidelines should also serve as a foundation for interpreting base motives, which have been part of the qualifying circumstances for aggravated murder in our criminal law system for decades, but for which there are still no reliable criteria for precise and consistent definition.

Key words: femicide; criminal offense of aggravated murder of a female person; gender-based violence; base motives; Criminal Code

* Marissabell Škorić, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, 51 000 Rijeka; marissabell.skoric@pravri.uniri.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0627-3651

